

Lášmmohallama oahppoplána

Oahppoplánakoda: KRO01-05

Fága birra

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Lášmmohallan lea dehálaš fága movttiidahttit eallinagi lihkadanillui ja fysalaččat aktiiva eallinvuohkái iežas eavttuid vuodul. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ohppet, áicet, vásihit ja hábmejit rupmašiin. Lihkadandoaimmaid ja luonddujohtaleami bokte earáiguin ovddida lášmmohallan ovttasbarggu, áddejumi ja nubbi nuppi árvvusatnima. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ovdánahttet gelbbolašvuoda hárrjehallama, eallinvuogi ja dearvvašvuoda birra ja besset oaidnit maid iežas ángiruššan mearkkaša olahit mihttomeriid. Ohppiid ángiruššan lea danne dehálaš oassi gelbbolašvuodas lášmmohallamis. Fága galgá movttiidahttit ohppiid bisuhit lihkadeami ja dearvvašvuodaovddideaddji eallinvuogi manjá loahpahuvvon skuvlavázzima ja boahttevaš bargoeallimis.

Buot fágat galget leat mielde duohtandahkamin oahpahusa árvovuodu. Lášmmohallan galgá leat mielde addimin ohppiide vejolašvuoda praktiseret ovttasbarggu, mielváikkuheami, dásseárvvu ja ovttáárvosašvuoda ja reflekteret daid birra. Lášmmohallamis galget oahppit čoavdit hástalusaid ja bargobihtáid girjás oahppansearvevuodas. Fága galgá maiddái hástalit sin duostilvuoda iskkadit iežaset rájaid. Stoahkan, olgodaddan, dánsum, vuojadeapmi, valáštallandoaimmat ja eará lihkadandoaimmat leat oassin oktasaš oahppahábmemis ja identitehtahábmemis servodagas. Lášmmohallan bearráigeahččá árbevirolaš lihkadandoaimmaid servodagas, muhto movttiidahtta maiddái eksperimenteremii ja kreatiiva lihkadeapmái molssaevttolaš lihkadanvugiin. Lášmmohallan ovddida kritihkalaš jurddašeami rumašideála hárrái mii sáhtta váikkuhit iešdovdui, dearvvašvuhtii, hárrjehallamii ja eallinvuohkái. Olgodoaimmat ja luonddus johtaleapmi addet vuodu luondduillui, luonddu árvvusatnimii ja birasdiđolašvuhtii.

Guovddášeameanttat

Lihkadeapmi ja rumašlaš oahppan

Oahppit galget oahpásmuvvat lihkadit okto ja ovttas earáiguin iežaset beroštumiid, áigumušaid ja eavttuid vuodul. Oahppit suokkardit iežaset identitehta ja iešgova, ja reflekterejit ja kritihkalaččat jurddašit lihkadeami, rupmaša, hárrjehallama ja dearvvašvuodaid oktavuodaid birra. Lášmmohallan galgá addit vejolašvuoda rumašlaš oahppamii stoahkama ja olgodaddanhárrjehallama, dánsuma, valáštallandoaimmaid ja eará lihkadandoaimmaid bokte. Rumašlaš oahppamis lea sáhka mánggabealat motoralaš oahppamis, rumašdiđolašvuoda ovdáneamis ja lihkadanilu movttiidahttimis.

Searvan ja ovttasdoaimman lihkadandoaimmain

Oahppit galget čoavdit hástalusaid ja bargobihtáid oahppansearvevuodas ja máhttit reflekteret ovttasdoaimmama ja ovttáárvosašvuoda birra. Olu lihkadandoaimmain lea searvan, mielváikkuheapmi ja ovttasbargu dehálaččat ovddidit iežas ja earáid oahppama. Dat mearkkaša dohkkehit erohusaid ja fátmastit buohkaid, beroškeahččat eavttuin.

Olgodoaimmat ja luonddus johtaleapmi

Oahppit galget geavahit lagašguovllu ja suokkardit luonddu iešguđetlágan olgodoaimmaid bokte iešguđet jagiáiggiin. Luondduvásáhusat ja oadjebas ja guoddevaš johtaleapmi leat guovddázis. Lášmmohallamis galget oahppit beassat vásihit iešguđetlágan olgodaddanvieruid, maiddái doaimmaid mat gusket sámi kultuvrii.

Fágaidrasttildeaddji fáttát

Álbmotdearvvašvuoha ja eallinhálddašeapmi

Lášmmohallamis álbmotdearvvašvuoda ja eallinhálddašeami fágaidrasttildeaddji fáttás lea sáhka ovddidit buori psyhkalaš ja fysalaš dearvvašvuoda ja addit ohppiide reaidduid dahkat vásttolaš eallinválljeumiid. Fága galgá ovddidit positiivvalaš iešgova mii sáhtá addit ohppiide oadjebas identitehta. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ožžot máhtu lihkadandoaimmaid ja dearvvašvuoda iešguđetlágan perspektiivvaid birra. Oahppit galget maiddái oahppat hálddašit dearvvašvuoda resursan dan láhkai ahte lea ávkin juohkehažžii, ja oahppat dahkat válljeumiid mat leat buorit iežasat ja earáid dearvvašvuhtii olles eallima.

Demokratiija ja mielborgárvuolta

Lášmmohallamis demokratiija ja mielborgárvuoda fágaidrasttildeaddji fáttás lea sáhka ovddidit dáidduid ovttasdoaimmat doaimmain ja reflekteeret maid iežas searvan ja áŋgiruššan mearkaša ovttasdoaimmii ja oahppamii fágas. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ožžot máhtu ja áddejumi demokrátalaš árvvuid ja njuolggadusaid birra mielváikkuheami ja mielovddasvástádusa bokte searvat ja ovttasbargat. Fága galgá maiddái addit vejolašvuoda hárhjehallat kritihkalaččat jurddašit ja oahppat hálddašit digaštallamiid ja dohkkehit sierraovvilduvuoda.

Guoddevaš ovdáneapmi

Lášmmohallamis guoddevaš ovdáneami fágaidrasttildeaddji fáttás lea sáhka luondduvásáhusain main deattuhuvvo oadjebas ja guoddevaš johtaleapmi. Fága galgá váikkuhit áddejupmái das ahte ovttaskas olbmo válljeumiin sáhtá leat mearkašupmi ja váikkuhit guoddevaš ovdáneapmái ja eallima suddjemii eatnamis sihke báikkálaččat, regionálaččat ja globálaččat.

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat lášmmohallamis leat máhttit guldalit ja mitalit lihkadandoaimmaid birra, ja máhttit čilget ja ovdanbuktit iežas vásáhusaid ja reflekšuvnnaid. Njálmmálaš gálggaid ovdánahttin lášmmohallamis vuolgá lihkadanvásáhusaid gielalaš suokkardeamis dasa ahte viidáseappot reflekteeret fága guovddáš sisdoalu birra ja ságaškuššat dan birra.

Máhttit čállit

Máhttit čállit lášmmohallamis lea plánet, mitalit ja árvvoštallat iežas ovdáneami fágas. Dat mearkaša maiddái ráhkadit iežas hárhjehallanplánaid. Čállingálggaid ovdánahttin lášmmohallamis vuolgá geavaheamis tevnnegiid, govaid, govvošiid ja plánaid dasa ahte máhttit čállit eanet fágaspesifihkka teavsttaid ja ilustrašuvnnaid.

Máhttit lohkat

Máhttit lohkat lášmmohallamis lea ohcat, dulkot ja kritihkalaččat árvvoštallat iešguđetlágan teavsttaid ja dieđuid ja ohcat máhtu mii lea dárbbalaš ovdánahttit gelbbolašvuoda fágas. Lohkangálggaid ovdánahttin lášmmohallamis vuolgá háhkamis dieđuid álkes bagademiin, kárttain ja teavsttain ja reflekteeret daid birra, dasa ahte máhttit lohkat eanet ovtastuvvon ja fágaspesifihkka teavsttaid, kártaid ja govaid.

Máhttit rehkenastit

Máhttit rehkenastit lášmmohallamis lea geavahit matematihkalaš ovdanbuktimiid plánet ja čadahit lihkadandoaimmaid girjás beliid ja reflekteeret daid birra fágas. Rehkenastingálggaid ovdánahttin lášmmohallamis vuolgá vásiheamis gaska, doaimmaid, speallama ja stoahkama eanet ahte eanet kompleksitehtain dasa ahte máhttit laktit lihkadandoaimmaid doahpangiidda nugo deaddu, leaktu, fápmu, áigi ja hivvodat.

Digitála gálggat

Digitála gálggat lášmmohallamis leat máhttit geavahit digitála resurssaid suokkardit, leat hábmejeaddjin ja čoavdit praktihkalaš hástalusaid fágas. Dat mearkkaša maiddá dihtomielalaččat geavahit digitála resurssaid ja kritihkalaččat ovdánahttit oadjebas identitehta, rumašdiđolašvuoda ja positiivvalaš iešgova. Digitála gálggaid ovdánahttin lášmmohallamis vuolgá máhttimis čuovvut digitála ovttasdoaimbama ja personsuodjalusa njuolggadusaid dasa ahte plánet ja árvvoštallat iešhárjehallama digitála resurssaid vehkiin.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 2. ceahkki

Gealbomihttomearit 2. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- suokkardit iežas rumašlaš lihcadeami stoahkamis ja eará doaimmain, okto dahje ovttas earáiguin
- suokkardit ja čađahit vuodđolihkademiid nugo beahkit, vázzit, viehkat, čirikut, čellet, seaivut, jorgalit ja jorrat iešguđet birrasiin iežaset eavttuid vuodul
- hárjehallet bálkestet ja dustet iešguđetlágan reaidduid ja spáppaid ja stoahkat daiguin
- stoahkat ja leat ovttas earáiguin doaimmain iešguđetlágan lihkanbirrasiin
- stoahkat ja čađahit vuodđohárjehusaid hárjánit čáhcai, nugo buokčalit, govdat, rievdat, beassat ovddos guvlui, njuiket čáhcai ja orienteret čázis
- áddet ja praktiseret ovttasdoaimbama álkes njuolggadusaid iešguđetlágan lihkanandoaimmain
- suokkardit luonddu lagašbirrasis iešguđetlágan doaimmain iešguđet jagiáiggiin
- áddet ja praktiseret olgodaddannjuolggadusaid ja gárvodit dálkki mielde
- hárjehallet dorvvolaččat johtit johtolagas
- hárjehallet dorvvolaččat johtit čáziid lahka ja máhttit čuorvvuhit veahki

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda lášmmohallamis 1. ja 2. ceahkis go sii okto dahje ovttas earáiguin servet, hárjehallet ja hástalit iežaset vejolašvuodaid lihkadit iešguđetlágan lihkanandoaimmain, sihke olgun ja siste, luonddus ja lagašbirrasis.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkanandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat muitalit maid sii orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkanandoaimmain, stoahkamis ja ovttasdoaimbamis, olgodoaimmain lagašbirrasis ja dorvvolaččat johtit johtolagas ja čáziin.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 4. ceahkki

Gealbomihttomearit 4. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- suokkardit ja čadahit stoahkamiid, valáštallandoaimmaid, dánsumiid ja eará lihkadandoaimmaid
- geavahit rupmaša suokkardit doaimmaid ja ovdánahttit vuodđolihkademiid
- hárhallat ja geavahit vuodđogálggaid nugo jođihit, bálkut, njuikut, čiekčat ja dustet spáppa iešguđetlágan lihkadandoaimmain
- máhttit vuodjat go gahččá čiekŋalis čáhcai, vuodjat 100 mehtera čoavjji alde ja vuojadettiin buokčalit ja viežžat áđa gieđaiguin, bisánit ja vuoiŋŋastit 3 minuhta (govddodettiin čoavjji alde, orienteret, jorgalit ja govdut čielggi alde), dasto vuodjat 100 mehtera čielggi alde ja beassat gáddái
- áddet ja geavahit ovttasdoaimmannjuolggadusaid stoahkamis ja lihkadandoaimmain
- áddet rumašlaš erohusaid alddis ja earáin, ja váldit earáid mielde iešguđetlágan lihkadandoaimmaide
- suokkardit olgodoaimmaid ja ovttasbargat earáiguin iešguđet jagiáiggiin lagaširrasis
- ráhkadit ja geavahit kártta dádjadit oahpes guovllus
- hárhallat dorvvolaččat ja luottaheamet johtalit luonddus
- áddet ja čuovvut johtolatnjuolggadusaid

Dađistaga árvoštallan

Dađistaga árvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda lášmmohallamis 3. ja 4. ceahkis go stohket ja hárhallet iešguđetlágan lihkadandoaimmaid, ovttasbarget ja váldet mielde earáid stoahkamii ja ovttasdoaimbmamii ja suokkardit olgodoaimmaid iešguđet jagiáiggiin lagaširrasis.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go hárhallet árvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat mitalit maid sii orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvaggiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkadandoaimmain, vuojadeamis, stoahkamis ja ovttasdoaimbmamis ja olgodoaimmain.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan 7. ceahkki

Gealbomihttomearit 7. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- suokkardit ja čadahit stoahkama ja speallama ovttas earáiguin iešguđetlágan lihkadandoaimmain
- hárhallet váttes lihkademiid, okto dahje ovttas earáiguin

- čađahit doaimmaid iežas beroštumiid ja eavttuid vuođul dánsumis, olgodaddamis, valáštallandoaimmain ja eará lihkadandoaimmain
- geavahit kárтта, digitála reaidduid ja luonddumearkkaid dádjadit luonddus ja lagašbirrasis
- áddet ja praktiseret doaimmaid ja stoahkama njuolggadusaid ja dohkkehit bohtosiid
- áddet iežas ja earáid erohusaid ja searvat lihkadandoaimmaide mat sáhttet leat heivehuvvon sihke iežas ja earáid eavttuide
- čađahit vuodjama vuođđoteknikkaid čoavjji alde, čielggi alde ja čázi vuolde
- árvoštallat sihkkarvuođa olgodoaimmain ja luonddujohtaleamis ja gádjut iežas čázis
- geavahit lagašbirrasa ja suokkardit báikkálaš olgodaddanvieruid
- čilget buohkaidrievtti go johtala ja lea luonddus
- čađahit idjadanmátkki ja reflekkeret iežas luondduvásáhusaid birra

Dađistaga árvoštallan

Dađistaga árvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuođa fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuođa lášmmohallamis 5., 6. ja 7. ceahkis go servet iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja ohppet daid, praktiserejit doaimmaid ja speallama njuolggadusaid, ja áddejit iežas ja earáid erohusaid. Oahppit čájehit maidái gelbbolašvuođa go reflekterejit lihkadandoaimmaid, sosiála ovttasdoaimmama, luonddujohtaleami ja luondduvásáhusaid birra.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go oahppit besset árvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuođa vuođul galget oahppit beassat mitalit maid sii orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuođa lihkadandoaimmain, stoahkamis, speallamis, iežas gádjumis čázis ja olgodaddamis lagašbirrasis.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan 10. ceahkki

Gealbomihttomearit 10. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- suokkardit iežas hárjehallanvejolašvuođaid, dearvvašvuođa ja dearvvašvuođadovddu stoahkama, dánsuma, olgodaddama, valáštallandoaimmaid ja eará lihkadandoaimmaid bokte
- hárjehallat ja ovdánahttit gálggaid iešguđetlágan lihkadandoaimmain
- hárjehallat ja čađahit nuoraidkultuvrraid ja eará kultuvrraid dásundoaimmaid, ja ovttas mielohppiiguin ráhkadit ja ovdanbuktit dásunkomposišuvnnaid
- reflekkeret mot iešguđetlágan rumašgovvadásat medias ja servodagas váikkuhit lihkadandoaimmaide, rumašidentitehtii ja iešgovvii

- plánet ja čađahit lihkadandoaimmaid maid sáhtta dahkat beroškeahhtá vigiin ja dávdain
- geavahit iežas gálggaid ja máhtu nu ahte dat sáhttet addit ovdáneami earáide
- dohkkehit iežas ja earáid erohusaid lihkadandoaimmain ja fátmastit buohkaid, beroškeahhtá eavttuin
- áddet mánggalágan kártaid ja digitála reaidduid ja geavahit daid dádjadit oahpes ja amas guovlluin
- vuodjat iešguđetlágan vuojadanteknikkaiguin ja máhttit vuodjat guhkibuš gaskka iežas mihttomeari vuodul
- áddet ja čađahit heaggagádjuma čázis ja gáttis olgun luondus
- áddet ja čađahit heaggagáddju vuosttašveahki
- olgodaddat iešguđet jagiáiggiin, maiddáid idjadit olgun, ja reflekteret maid luondduvásáhusat sáhttet mearkašit alcces ja earáide
- árvvoštallat iešguđetlágan olgodoaimmaid riskka ja dorvvolašvuoda, áddet ja čađahit luottahis ja oadjebas johtaleami

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuodas lášmmohallamis 8., 9. ja 10. ceahkis go hárhallet ja geavahit máhtuid ja gálggaid eanet ahte eanet kompleksa lihkadandilálašvuodain, geavahit iežaset gálggaid ja máhtuid vai earát maiddáid galget ovdánit fágas, ja dohkkehit iežas ja earáid erohusaid lihkadandoaimmain. Oahppit čájehit maiddáid gelbbolašvuoda go johtet luondus iešguđet jagiáiggiin, maiddáid idjadit olgun, ja reflekterejit maid luondduvásáhusat mearkašit alcces ja earáide.

Lášmmohallamis lea ovttasdoaimman earáiguin, hárhellan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luondus johtalepmi dehálaš oasit fága gelbbolašvuodas. Ohppiid ángiruššan lea dehálaš oassi gelbbolašvuodas lášmmohallamis. Ángiruššan lášmmohallamis mearkaša ahte oahppit besset geahččalit čoavdit fágalaš hástalusaid buoremus lági mielde vuollánkeahhtá, čájehit iešheanalašvuoda, hástalit iežaset fysalaš kapasitehta ja ovttasbargat earáiguin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go sii besset árvvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat mitalit maid sii orrot máhttimin ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkadandoaimmain, searvamis ja hárhellamis ovttas earáiguin, heaggagádjumis, olgodoaimmain ja olgodaddamis.

Oppalašárvosátni

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda lášmmohallamis, go oahpahuš loahpahušvuodan maŋŋá 10. ceahki. Oahpaheaddji galgá plánet ja láchit dili nu ahte oahppit besset čájehit iežaset gelbbolašvuoda iešguđet láchkai mat fátmastit áddejumi, reflekšuvnna ja kritihkalaš jurddašemi iešguđet oktavuodain. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni lášmmohallamis oahppi čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul fágas. Ovttasdoaimman earáiguin, hárhellan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luondus johtalepmi leat dehálaš oasit lášmmohallama gelbbolašvuodas. Ohppiid ángiruššan lea oassi lášmmohallama gelbbolašvuodas ja lea danne oassi árvvoštallanvuodus.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan Jo1

Gealbomihttomearit Jo1 maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- hárjehallat ja ráhkadit ođđa variánttaid stohkosiin, lihkadandoaimmain ja dánsumiin ovttas earáiguin
- plánet ja čađahit hárjehallanmetodaid vai olahit individuálalaš mihttomeriid, maiddá dalle go oahppi ii sáhte ollásit searvat doibmii
- geavahit iežas gálggaid ja máhtuid ovttasbargat ja veahkehit earáid šaddat buorren doaimmain ja ovttasdoaimmamis
- eastadit vahágiid lihkadandoaimmain ja čađahit vuodđovuosttašveahki
- geavahit kárтта, digitála reaidduid nu, ahte dat sihkkarastá dorvvolaš johtaleami alces ja earáide
- geavahit báikkálaš árbevieruid johtalit luonddus iešguđet jagiáiggiin

Dađistaga árvoštallan

Dađistaga árvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda lášmmohallamis Jo1:s go hárjehallet olahit individuálalaš mihttomeriid ja ovdánahttet lihkadandoaimmaid, ja go suokkardit stoahkama ja speallama ovttas earáiguin. Dasto oahppit čájehit gelbbolašvuoda go geavahit iežaset gálggaid ja máhtuid ovttasbargat ja dahkat earáid buorren doaimmain ja ovttasdoaimmain Oahppit čájehit maiddá gelbbolašvuoda go geavahit báikkálaš árbevieruid go johtet luonddus

Lášmmohallamis lea ovttasdoaimman earáiguin, hárjehallan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luonddujohtaleapmi gelbbolašvuoda dehálaš oasit fágas. Ohppiid áŋgiruššan lea dehálaš oassi gelbbolašvuodas lášmmohallamis. Áŋgiruššan lášmmohallamis mearkkaša ahte oahppit besset geahččalit čoavdit fágalaš hástalusaid buoremus lági mielde almmá vuollánkeahttä, čájehit iešheanalašvuoda, hástalit iežaset fysalaš kapasitehta ja ovttasbarget earáiguin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go sii besset árvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat mitalit maid sii orrot máhttimin ja reflekeret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkadandoaimmain, stoahkamis ja speallamis ovttas earáiguin, vuosttašveahkis, olgodoaimmain ja olgodaddamis.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan Jo2

Gealbomihttomearit Jo2 maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- čađahit stohkosiid, valáštallandoaimmaid ja eará lihkadandoaimmaid ja áddet mo iešguđetlágan doaimmat váikkuhit koordinašuvdnii, givrodahkii, sávruvuhtii ja soddjilvuhtii ja ovdánahttet daid

- hárjehallat okto ja reflekeret mo fysalaš doaimma sáhtta ovddidit buori psyhkalaš ja fysalaš dearvvašvuoda ja mielddisbuktit dearvvašvuodaovddideaddji eallinvuogi maŋŋá loahpahuuvon skuvlavázzima ja boahhtevaš bargoeallimis
- praktiseret iešguđetlágan lihkadandoaimmaid njuolggadusaid ja váikkuhit earáid oahppamii
- plánet ja čađahit olgodoaimmaid iešguđet jagiáiggiin, mas ulbmil leat buorit luondduvásáhusat
- guoddevaččat johtalit luonddus ja máhttit čađahit olgodaddama lagašguovllus

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda lášmmohallamis Jo2:s go servet stohkosiidda ja iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja ohppet dain, go hárjehallet okto, go váikkuhit earáid oahppamii ja go guoddevaččat johtalit luonddus ja doaimmahit iešheanalaš olgodaddama.

Lášmmohallamis lea ovttasdoaimman earáiguin, hárjehallan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luonddus johtalepmi dehálaš oasit fága gelbbolašvuodas. Ohppiid áŋgiruššan lea dehálaš oassi gelbbolašvuodas lášmmohallamis. Áŋgiruššan lášmmohallamis mearkkaša ahte oahppit besset geahččalit čoavdit fágalaš hástalusaid buoremus lági mielde vuollánkeahtta, čájehit iešheanalašvuoda, hástalit iežaset fysalaš kapasitehta ja ovttasbargat earáiguin.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go sii besset árvvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat mitalit maid sii orrot máhttimin ja reflekeret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkadandoaimmain, iešhárjehallamis, searvamis ja ovttasdoaimmamis, olgodoaimmain ja olgodaddamis.

Oppalašárvosátni

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda lášmmohallamis, go oahpamus loahpahuuvvo maŋŋá Jo2. Oahpaheaddji galgá plánet ja láchčit dili nu ahte oahppit besset čájehit iežaset gelbbolašvuoda iešguđet láchkai mat fátmastit áddejumi, reflekšuvnna ja kritihkalaš jurddašeamii iešguđet oktavuođain. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni lášmmohallamis oahppi čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul fágas. Ovttasdoaimman earáiguin, hárjehallan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luonddus johtalepmi leat dehálaš oasit lášmmohallama gelbbolašvuodas. Ohppiid áŋgiruššan lea oassi lášmmohallama gelbbolašvuodas ja lea danne oassi árvvoštallanvuodas.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan Jo3

Gealbomihttomearit Jo3 maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- hárjehallat ja ovdánahttit máhtuid ja gálggaid iešguđetlágan lihkadandoaimmain iežaset eavttuid vuodul
- plánet, čađahit ja árvvoštallat iešhárjehallama ja čilget mo dát sáhtta váikkuhit fysalaččat aktiiva ja dearvvašvuodaovddideaddji eallinvuohkái maŋŋá loahpahuuvon skuvlavázzima

- válddahit ja ságaškuššat lihadeami, rupmaša, hárjehallama ja dearvvašvuoda oktavuodaid servodagas
- ovttasbargat čoavdit praktihkalaš bargobihtáid oahppansearvevuodas ja hárjehallama ja doaimmaid vuodul reflekeret mo iežas searvan sáhttá váikkuhit earáide
- plánet ja čađahit olgodoaimmaid ja olgodaddama lagašguovllus

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda lášmmohallamis Jo3:s go hárjehallet ja ovdánahttet máhtuid ja gálggaid iešguđetlágan lihkadandoaimmain ja go ovttasbarget čoavdit praktihkalaš bargobihtáid oahppansearvevuodas. Oahppit čájehit maiddá gelbbolašvuoda go plánejit, čađahit ja árvvoštallet iešhárjehallama, olgodoaimmaid ja olgodaddama lagašguovllus.

Lášmmohallamis lea ovttasdoaimman earáiguin, hárjehallan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luonddujohtaleapmi gelbbolašvuoda dehálaš oasit fágas. Ohppiid áŋgiruššan lea dehálaš oassi gelbbolašvuodas lášmmohallamis. Áŋgiruššan lášmmohallamis mearkkaša ahte oahppit besset geahččalit čoavdit fágalaš hástalusaid buoremus lági mielde vuollánkeahtá, čájehit iešheanalašvuoda, hástalit iežaset fysalaš kapasitehta ja ovttasbargat earáiguin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu iešguđetlágan lihkadandoaimmaid bokte maid oahppit dahket okto dahje ovttas earáiguin, ja go sii besset árvvoštallat iežaset barggu lášmmohallamis. Oahpaheaddji galgá gulahallat ohppiiguin sin ovdáneami birra lášmmohallamis. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat muitalit maid sii orrot máhttimin ja reflekeret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaidit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset gelbbolašvuoda lihkadandoaimmain, go hárjehallet eallinvuogi ja dearvvašvuoda oktavuodas, ovttasbarggu ja ovttasdoaimmama oktavuodas earáiguin, ja olgodoaimmain ja olgodaddamis lagašguovllus.

Oppalašárvosátni

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda lášmmohallamis, go oahpahuš loahpahušvuodas máŋgá Jo3. Oahpaheaddji galgá plánet ja láchit dili nu ahte oahppit besset čájehit iežaset gelbbolašvuoda iešguđet láchkai mat fátmastit ádejjumi, refleksuvna ja kritihkalaš jurddašemi iešguđet oktavuodain. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni lášmmohallamis oahppi čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul fágas. Ovttasdoaimman earáiguin, hárjehallan ja searvan iešguđetlágan lihkadandoaimmaide ja luonddus johtaleapmi leat dehálaš oasit lášmmohallama gelbbolašvuodas. Ohppiid áŋgiruššan lea oassi lášmmohallama gelbbolašvuodas ja lea danne oassi árvvoštallanvuodas.

Árvvoštallanortnet

10. ceahkki: Ohppiin galgá leat okta oppalašárvosátni.

Jo: Ohppiin galgá leat okta oppalašárvosátni. Jus fága lea máŋgga jagi badjel, de galget oahppit oazžut árvosáni dušše fága bajimuš dásis.

Jo2 fidnofágalaš oahppoprogrammat.

Jo3 studerenráhkkanahtti ja fidnofágalaš oahppoprogrammat skuvllas.

Jo3 oppalaš studerengelbbolašvuoda lasáhus.

Fágaid eksámenortnegat galget sáddejuvvot gulaskuddamii ja gárvistuvvot maŋŋá.